

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ХУДОЖНІЙ РЕЦЕПЦІІ
ВОЛОДИМИРА САМІЙЛЕНКА-ПОЕТА**

У статті розглядається поетична творчість В. Самійленка через осягнення української духовної культури, її витоків. Поет, малюючи культурологічну модель світу, проголошує поета-митця своєрідним посередником між Богом і суспільством, творцем Логocosмосу, а рідну мову (поезію) – головним чинником національної ідентичності.

Ключові слова: історія, духовна культура, мова, національна ідентичність, національний характер, культурологічна модель світу, ментальність, екзистенціалізм, етнос, нація, мистецтво, природа.

Svitlana Syplyvets. Ukrainian culture in Volodymyr Samiilenko's poetical reception

The article interprets Volodymyr Samiilenko's poetry through the prism of Ukrainian spiritual culture and its sources. Constructing a culturological world model, the writer proclaims the poet as a kind of mediator between the God and the society as well as creator of the logocosmos, while the mother tongue (poetry) is stated to be the main factor of the national identity.

Key words: history, spiritual culture, language, national identity, national character, culturological world model, mentality, existentialism, ethnos, nation, art, nature.

Новий період розвитку української культури й літератури зокрема позначений суттєвими змінами в суспільно-політичному житті народу на межі XIX – XX ст. Поділену між двома імперіями (Росією та Австро-Угорщиною) Україну, її народ повсякчас намагалися знищити як фізично, так і духовно, стерти генетичну пам'ять етносу, схиляючи до “нових” традицій та звичаїв, забороняючи говорити рідною мовою, насаджуючи насильницьким шляхом мову “чужинську”. Проте на початку XX ст. виникає так званий національний рух, що характеризувався переростанням українського культурно-просвітницького руху в політичний.

Культурні процеси цього періоду мали складний, суперечливий характер. Незважаючи на заборони й переслідування, українська культура й далі розвивалася досить швидкими темпами. Гостро викривальною в цей період стає поезія В. Самійленка, спрямована проти колонізаторської національної політики царизму й національного нігілізму українських псевдо-патріотів, проти суспільної аморальності й культурної занедбаності, проти забуття й пасивності. Водночас автор захищає право на існування української мови та української культури, захоплюється Т. Шевченком і Лесею Українкою.

Глибоке розуміння української культури, української душі, її витоків, розуміння тогочасного ганебного становища вітчизняної культури, протест проти насильницького викорінення та бачення шляхів її збереження ставили доробок В. Самійленка в один ряд із творчістю І. Франка й Лесі Українки. Силою свого слова вони пропагували ідею порятунку українського етносу як духовного феномену.

Актуальність ідей В. Самійленка полягає в тому, що український народ порятується тільки тоді, коли плекатиме та берегтиме рідну мову й культуру. Адже мова – то “генетичний код національної культури, запорука самобутності та самозбереження” (Д. Овсянико-Куликовський) українського народу. Мова, за письменником, – головний чинник національної ідентичності, зброя, що “лихим ворогам буде очі сліпить”.

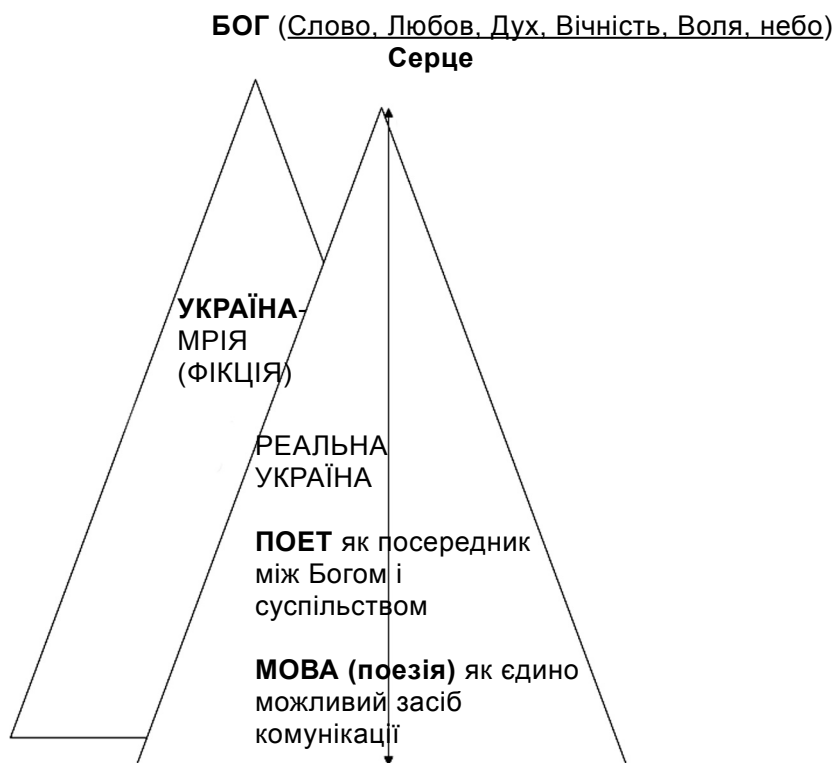
Отже, фундамент, на якому тримається культура, – це рідна мова, з відчуттям якої приходиться і відчуття цілковитої духовної незалежності, котру все життя виборювали наші предки.

Культурологічну модель художнього світу В. Самійленка складають вертикаль і горизонталь. Буттєву вертикаль презентують образи величної України, Христа

й людства (суспільства). Образ поета стає точкою дотику всіх попередньо означених образів.

Уявлення митця про циклічність життя (весна як народження – зима як кінець, як смерть) утворюють буттєву горизонталь.

Схематично її можна зобразити так:

СУСПІЛЬСТВО (ЛЮДСТВО)-Слово, Зло, фізичне,
Тлінність-плинність, Неволя, земля, Розум

Самійленко-лірик в осмисленні культурологічної концепції виступає передовсім як “поет-філософ <... > з помітною перевагою громадянських мотивів” [4, 521]. *Тема України*, роздуми про її минуле, сучасне і майбутнє – найважливіші питання, що хвилюють автора (“Заспівав би я”, “До ньєнки”, “Сумна наша пісня...”, “Наша славна Україна”, “Як ми ждали її...”, диптих “Україні”, цикл “Ямби” та ін.). “Народницький мотив “ридання”, – зазначає М. Бондар, – поет не тільки час від часу облишує, – він і розвиває цей мотив. Не дозволяючи собі більше його банальної інтерпретації, поет іде далі двома шляхами: перший – привносить в нього моральну вимогу твердості духу <...>, розширює культурні й історичні обрії свого почуття, доводячи до визначеності політичної поезії цикл “Ямби” з образом України в центрі; другий мотив “суму й ридання” уже в одному з ранніх віршів набирає філософських вимірів, виступає, як говорить сам за себе заголовок твору, “риданням душі”, романтичним в своїй основі відчуттям нетривкості і непевності існування людини, її історичного шляху, всього світу” [2, 22]. Риси космізму знаходимо у змалюванні цього трагічного й водночас величного образу України.

По-філософськи підходить поет і до висвітлення *теми народу (етносу, нації)*. Закликаючи зображати людину, її душу, Самійленко осмислює поняття “щастя” і щасливої людини, а також намагається з’ясувати, що ж таке життя.

Тема-ідея Богосмосу трактується в релігійно-філософському контексті: проголошується верховенство Бога (Духа) з позиції ідеї Гегеля про “абсолютний Дух”.

Самійленко-поет доводить, що коріння вітчизняної культури таке ж давнє, як й еллінської. *Тема духовної культури, тема високого мистецтва (тема поета і поезії)* в українському просторі асоціюється в нього з рідною мовою (мова постає як слово, а слово як Бог, як Любов; мова розгортається як молитва і як пісня), зі звичаями, із червоними зорями, з великим шляхом, із соловейком у саду, з відомими письменниками, котрі поширювали духовні набутки серед широких мас.

Якою ж постає Україна для поета?

1906 року за сприяння І. Франка було видано збірку поезій В. Самійленка “Україні”, яка й відкривалася однойменним віршем. Тому можемо говорити, що поезія “Україні” – програмова, оскільки вона яскраво відображала авторський патріотизм: “Сила його – в безмежній любові до рідної країни, в самозреченому служінні українській культурі” [1, 22].

Ти звеш мене, й на голос милий твій
З горячою *любов'ю* я полину;
Поки живуть думки в *душi* моїй,
Про тебе, *ненько*, думати не кину.
Як мрію чистую з найкращих мрій,
Я заховаю в *серці* Україну... (курсив мій. – С. С.) [6, 88].

Батьківщину змальовано з любов'ю, прихильністю, ніжністю: “Прекрасною Дамою, пафосом Самійленкової творчості, – за висловом О. Дорошкевича, – робиться Україна, її сучасний стан та доля в майбутньому. Цій Дамі він присвячує свої витончені поезії, свою найпершу і найглибшу любов” [3, 200]. Отож митець визначає для себе засадничі принципи змалювання образу України: по-перше, усе починається з *любові* (*любов – це Бог*), вона – основа всього суцього; по-друге, в основі взаємин “Людина – Україна” має перебувати *духовний взаємозв'язок*; по-третє, Україна – це *ненька-мати*, це те найдорожче, що є в кожній людині, а тому потрібен максимум любові, гуманності, довіри, відкритості, щирості у стосунках людей. По-четверте, своєрідним посередником між людиною і її рідним краєм, тобто Україною, виявляється *серце*. Спираючись на ідеї українського кордоцентризму, висвітленні в доробку Г. Сковороди й П. Юркевича, Самійленко проголошує серце центром внутрішньої, духовної сутності людини (“У свою глибину / Раз у раз придивляйся, / І до гласу свого / Кожен час прислухайся” [6, 65]), джерелом усіх почуттів і переживань; завдяки голосу серця людина відчуває нерозривний, вічний зв'язок із рідним краєм, з Україною; серцем вона тягнеться до свого, рідного – мови, народу, культури, традицій і звичаїв, історії. “Серцем кохати й тобі (тобто Україні. – С. С.) служити” – ось життєве кредо письменника. По-п'яте, споглядаючи страждання Батьківщини, автор дедалі більше усвідомлює свою місію:

В біді твоїй рідніша ти мені;
Тобі несучи сили всі, що маю;
І працю тиху, і мої пісні
На вітар твій побожно я складаю [6, 88].

На створення величного, вселенського образу української землі працює хронотоп творів. *Художній простір* – безмежний, тобто поет свідомо уникає будь-якої конкретики, будь-якого топонімічного (ойконімічного) називання. Натомість уся Україна – це “наш рідний край”, це “тихий, любий рай”, це вся “планета”. Єдиний раз автор згадує Дніпро, що стає символом духовного пробудження нації, за яке так гаряче боровся “наш батько, віщий наш пророк” Т. Шевченко. Риси космічного (планетарного) зображення України помітні в поезіях “Елегії”, “Дві планети” та “Заспівав би я”. Твір “Дві планети” малює картину “космічного танка”, у якому бере участь “тріада планет” – Сонце (світло, життя, весна), Земля і Місяць (темрява, смерть, зима). Від того, з ким у парі зараз танцює планета Земля, залежить її буття:

Так то мертвою марою
Місяць круг Землі іде
І віщує нам собою
Той кінець, що Землю жде [6, 80].

Як бачимо, поет намагається пояснити залежність людини та всього, що з нею відбувається, од космічного процесу. Шляхом антитези автор констатує, що Земля – це носій людського духу, це смертність, а Місяць і Сонце – “невпинний, вічний рух...”. *Тема-ідея Богокосмосу* постає тут досить яскраво: Космос – це сама досконалість, це гармонія – вияв Бога, Його волі, Його “абсолютного Духа” (це “сфер небесних музика, це “величний акорд”, який почує не кожен). Планета Земля вирає суцільними дисонансами, “що дає цар всіх істот – чоловік”. Тому “крізь всесвітній плач народу” дуже важко почути космічну музику сфер.

Площину часу автор вибудовує хронологічно: маємо час минулий, теперішній та майбутній. *Минуле* “будить дух козакий”, минуле – “голос предків”, які знають, “що треба чинити, щоб ворога збутись”. *Теперішнє* для поета – час тривалого і глибокого сну, цілковитої байдужості та пасивності (“...Україна навіки заснула, / Колишню славу і волю забула...” [6, 71]; “Невже не кинем ми й тепер свій сон глибокий, / Коли вже всі вітають світ?” [6, 110]). *Майбутнє*, хоч і не чітко виписане, проте, на думку В. Самійленка, перспективне: доки ми “ще душею не послули” [6, 106], доки “душа ще досі не в руїні” [6, 114], треба будити Україну.

Відчуття жорстокої реальності й ледь-ледь зажеврїла надія на побудову світлого майбуття спонукала поета до створення образу “двох Україн, які весь час у його свідомості йшли поруч – <...> перша Україна – мрія, відірвана від реальних обставин, по суті Україна-фікція” (“...Там щасливий край, / Там невідомі наші болі, / Туди летять у тихий рай / Душа намученая долі. / Там щастя вічне буде тим, / Кому втішатись тут не змога...”). “Другою була Україна, в якій жив поет...” [1, 24], це був образ тогочасної доби, жорстокої і повної свавілля. У поезії “Сумна наша пісня...” автор малює “наше (сумне, як і пісня) життя” в контексті екзистенціальної філософії: номінативно-процесуальна “картина світу” (співвідношення іменників, дієслів і прикметників становить 30 : 25 : 20) та майстерно дібрані епітети (“сумна пісня”, “сумная розмова”, “уст безнадійних і занімілих”, “муку людськую щоденну”, “неситу журбу”, “душу стражденну”, “гаряче ридання надгробне”, “злиденні часи”, “горя людського” тощо) створюють картину суцільних “межових ситуацій”. Саме вони викликають у ліричного героя “непевність”, запитання, чи “треба жити?”, чи “все дарма?”. Проте (скажемо докладніше про це дещо пізніше) водночас В. Самійленко захищає право людини на волю і свободу, на вибір, на особисте щастя, на побудову концепції щасливого народу й ідеальної держави, проголошуючи

серце, його закони центром душевного й духовного життя людини та нації в цілому (екзистенціальність, як і кордоцентризм, – це складник українського менталітету, його ідейно-психологічна риса).

Утіленням надії, віри у світле майбутнє, у пробудження нації, України стає образ веселки з однойменної поезії. Маємо чимало трактувань цього яскравого символу, усі вони дотичні до ідейно-тематичного й культурологічного контексту обраної проблеми. Райдуга – це уособлення мосту між небом і землею (між вічним життям і тимчасовим земним); символ божественного Лука; дуги; за самим змістом вірша вона мислиться читачем красивою українською дівчиною з коромислом (згадуються слова відомої української пісні “...а за нею Іванко, як барвінок в’ється...”); можливо, для когось – це істота божественного походження, що п’є воду. Веселка, виграючи розмаїттям кольорів на блакитному небосхилі, викликала найприємніші відчуття, подив, замилювання. З давніх-давен вона вважалася Божим знаменням, символом волі і слави Ісуса Христа.

У поета наявна цікава форма подачі матеріалу: зазвичай усі його поезії побудовані на контрастному змалюванні подій минулого і сучасного. Згадуючи християнську символіку, ліричний герой тлумачить райдугу як знамення Бога Ноеві (“Гляну на тебе і згадую давню першу веселку, / Котру поставив господь, як сказав, що не буде потопу”). А далі висловлює найзаповітніші сподівання:

Люба веселочко! Будь ти й мені за ознаку надії,
Що не потоне народ наш без сліду в народностях інших,
Що до скарбниці, до вічного поступу інших народів
Він хоч убогою лепту вдовиці успіє вложити [6, 92].

У культурологічній моделі художнього світу поета одне із центральних місць посідає *образ Бога*. Бог – це Дух (ірраціональна духовна субстанція). Бог (Дух) “наш був творцем найвищим” [6, 144], тому гармонія Космосу – вияв божої волі, його “абсолютного Духа” (“Дух од інших незалежний, / Що весь світ об’єктивує”):

Вірю в єдиного бога: крім бога, нічого немає,
Вірю, що є тільки дух, космос же прояв його [6, 143].

Сприйняття Бога – справа висока й недосяжна. Тільки через позиціонування в людині духовної сутності (серце становить її центр) можливе пізнання й осягнення Божої Благодаті.

Бог непідвладний розумові. З позиції Самійленка-поета, Бог (Дух, Душа, Серце) і Розум – антагоністи. Чітке протиставлення цих двох основоположних понять простежується на рівні категорії часу. У вірші “Людськість” ліричний герой із болем у серці говорить про *сучасність* як культ Розуму (“ми розумом міцні, наш розум дав нам лад” чи “О розум, ось наш бог!”), що асоціюється з технічним прогресом. Натомість *минуле* мислиться як епоха високодуховна, висококультурна, що за основу проголошувала культ Серця (“Немає серця в нас. Колись кохались ми / Хоч без теорії, та щиро, серцем чистим; / Тепер міркуємо над світом і людьми, / І над машинами, й над щастям особистим”).

І сумно за наш час, і шкода тих віків,
Що ніби нам дали великі успіхи;
І хочеться скоріш, щоб промінь заяснів,
Щоб серцеві знайти хоч небагато втіхи [6, 124].

Людина як окрема свідомість (Мікрокосмос), як окреме Буття відчуває нерозривний зв'язок із Космосом, із Богосмосом:

Що ж таке свідомість наша?
Дійсний справді, хоч маленький,
Нерв чуткий, котрим Єдиність
Відчуває існування:
Нерв живий Буття живого,
Поза часом і простором,
Що в клітину матер'яльну
В тілі нашому втілюється [6, 144].

Автор оригінально підходить до створення художнього образу Бога: земна доля Спасителя порівнюється з долею України (цикл "Ямби"):

І знов я згадую тебе, Україно-мати,
Твою біду, твій вид сумний;
Округ хреста твого, мій краю розіп'ятий
Я чую регіт навісний... [6, 95].

На гранично малому відрізу твору (п'ять катренів) поет переповів біблійну історію поневірянь Ісуса Христа, зрадженого рідними людьми. Як і Бога (колись), так і Україну-матір (зараз) розіп'ято. Трагедійність ситуації полягає в тому, що діти (українці) не усвідомлюють власної провини.

Буттєву вертикаль художнього світу автора, її другу половину складає образ *людства (народу, етносу)*, який виписано крізь призму філософії екзистенціалізму (на це вказують слова "мука", "туга", "ридання", "журба", "горе", "нудьга", "ворог", "чужина", "вмерти", "болі", "страх", "тюрма" та ін.). Узагальнений образ "нещасного люду" створено через осягнення категорії "щастя": "як ви щасливими можете бути й веселими завжди, / Бачивши стільки круг вас зовсім нещасних людей?" [6, 72]. Ліричний герой закликає до праці – "кожний працює нехай хоч для рідного тільки народу, – і всі народи на землі будуть щасливі тоді" [6, 73]. На тлі розкішної весняної природи, яка щойно прокинулася від сну, у контексті звичної для селянина праці в полі з плугом автор констатує: "Щасливий той, у кого нива / своя, не найнята на рік...", "але тому на світі горе, / <...> хто на чужому полі оре, / бо праця вся його дарма...". Образ людини асоціюється із зимою, зі смертністю, плинністю. Природа ж – вічна, вона яскрава і прекрасна, як весна. Отже, життя – це низка критичних ("межових") ситуацій, які намагається подолати людство. Господь "випробовує" людину для того, щоб вона прокинулася і прийшла до розуміння потреби духовної комунікації з Богом через мову (молитву), через серце, бо "тут на землі і нема де спочити душею" [6, 73]. Людина, на думку поета, має дослухатися голосу серця – джерела будь-якого відчуття; тому "найдорожчу перлину" "той <...> знаходить, / Хто чутким родивсь до горя <...> / Перла та – сльоза святая, / За нещасний люд пролита" [6, 67]. Серце має бути сповнене головного почуття – любові; крім того, людині належить право на вибір, на щастя (свобода постає як "богиня ясна", що поведе "нас до кращої долі", проте ми ж самі її "на смітник <...> зволікли" [6, 142]):

Боже, шлях нам освіти!
Хай забудеться недоля
І неслава давніх літ,
Щастя ж рівне й рівна воля
Засіяють на весь світ! [6, 131].

Чи:

Гей, за наш рідний край
Встаньмо разом за Україну,
За наш тихий, любий рай,
За її свободу, за добро народу [6, 91].

Окрему групу складає образ катів-злотворців (цикл “Ямби”, вірш “Катам” та ін.), які в боротьбі надають перевагу ножам і кайданам, задовольняються лише “кривавим боєм”. Натомість сам автор говорить про загартування внаслідок фізичного насилля і пробудження сонного духу, про перевагу зброї духовної (душа, серце, слово) – “але на згин йому (тобто ворогові. – С.С.) не будемо вживать ми зброї іншої, прич слова” [6, 97].

Отже, буттєву вертикаль художнього світу поета становлять категорії Бога й суспільства (чи його одиниці – людини): Бог як ірраціональна високодуховна субстанція впливає на людину завжди й безпосередньо, а байдужа (“приспана”) людина, котра мислить раціонально, не здатна підтримувати діалог із Богом. Тому і взаємодії між ними немає, через що відсутня й гармонія в соціумі.

Своєрідним посередником між Богом і соціумом стає образ поета, який прагне звести земне і небесне, фізичне і духовне в гармонійну систему взаємодії, намагається встановити діалог між сторонами. Саме тому мова проголошується поетом єдиною можливим засобом комунікації.

В. Самійленко, торкаючись традиційної теми ролі митця й мистецтва в суспільному житті (вірші “Пісня”, “Елегія”, “Орел”, “Не вмре поезія”), закликає поета не замикатися в особистих стражданнях, а служити людині й людству – “Годі тобі малювати Дніпро, нарікати на долю... / Краще людину змалюй, заирни їй у душу душею, / Радість і смуток її в слові твоїм покажи” [6, 74].

Образ поета увиразнюється в кількох іпостасях: спочатку він постає як бунтар, котрий закликає “підніматися-прокидатися”. Він проти покори ворогам і проти забуття свого, рідного. Як пророк він віщує близькі дні, коли його народ заговорить доти нечуваним голосом – поетичним словом, а не кровопролиттям. Змальовуючи *поета*, Самійленко порівнює його з орлом. Як орел, поет хоче силою свого поетичного слова, силою свого духу сягнути неба, проникнути в Космос; проте розуміння, що він “син землі”, вічно єднає його з народом, з рідним краєм, з Україною (“Орел”). Водночас проникнення в Космос можливе, за В. Вернадським, у творчості, котра “є проникненням Космосу в людську сутність” [5, 22]. Поет і поезія, як митець і мистецтво – єдине ціле. Проте якщо *поет* – людина смертна, тлінна (“Весняна елегія”), то *поезія* (мистецтво) як частина духовної культури – вічна, як і природа (“Не вмре поезія, не згине творчість духа, / Поки живе земля, поки на ній живуть...”). Вірш “Не вмре поезія” малює образ поета-пісняра, творчість котрого, як і первинні пласти українського фольклору, посяде належне їй місце у скарбниці духовної культури людства, у скарбниці вічності. Саме тому в ліриці Самійленка багато поезій-пісень чи поезій, у яких слово ототожнюється з піснею (“Сумна наша пісня...”, “Пісня”, “До неньки!”, “Елегія”, “Україні”, “Україні” (марш), “Вечірня пісня”, “Заспівав би я” тощо). Така любов до пісень у Самійленка пробудилася ще змалечку, навіть “пізніше, вже будучи в гімназії, Самійленко <...> захоплювався українськими піснями і жадібно сприймав це близьке йому змалку оточення” [3, 187 – 188].

“Мова й пісня є чи не найвизначальнішими та невід’ємними рисами духовного обличчя народу, це – два рівновеликі здобутки творчого генія. Вони нероздільні <...>, бо <...> становлять основу самобутності української нації” [5, 9], – пише П. Мовчан. Космологос як світ, у якому зливається воєдино нижній земний і

верхній небесний світи, творили наші далекі предки. Сьогодні ж його творять поети. Через слово-молитву ми спілкуємося з Богом, а Бог – це Любов. Ставлення людини до людини – це і є, по суті, ставлення до Бога. Тому Самійленко гостро засуджує тих, хто “до народу кохання не має”, хто “його звичай всі зневажає, той нехай буде смутний і похмурий – в святий вечір” [6, 104].

Слово як одиниця мови постає для митця єдиною зброєю в боротьбі з ворогами, а тому звертається до прикладу великого Кобзаря (“На роковини смерті Шевченка”, “26 лютого”, цикл “Вінок Тарасові Шевченку в день 26 лютого”, “Шкода!”, “По Шевченку (На роковини)”, “Якби тепер устав Тарас” та ін.). Роль митця в розвитку української мови розкрито в поезії “Українська мова (Пам’яті Т. Г. Шевченка)”. Витоки української душі сягають своїм корінням міфологічної глибини, як і культура Греції й Риму; творчість Шевченка вписано автором у контекст еллінської культури. Отож українська культура, за В. Самійленком, унікальна й самотня.

Із сумом поет згадує відомих письменників (“На смерть Лесі Українки”, “Пам’яті Л.І. Глібова”, “Думка (На смерть Трохима Зіньківського)”), які завдяки щирості думки, палкому серцю й відданій праці стали для автора прикладом непоборного духу й гостроти слова.

Отже, культурологічну модель художнього світу В. Самійленка складають буттєва вертикаль і горизонталь, що разом покликані змалювати трагічний образ України. Вертикаль відображає ситуацію неспроможності гармонійної побудови стосунків між Богом і Людиною (соціумом). *Причина* – нездатність (неможливість) установити духовний зв’язок, духовний діалог Людини з Богом, адже джерело дисгармонії – у самій сутності Людини, яка керується Розумом. У ній перемагає потяг до насильства, до кровопролиття). Проте через творчість поета-митця можливо налагодити діалог із Богом. Горизонталь поетичного світу Самійленка чітко розмежовує такі категорії, як “вічне” і “тлінне” (“смертне”), показуючи вічний колообіг у природі (життя-смерть, весна-зима, минуле-теперішнє-майбутнє). Отже, вимальовуються такі опозиції:

Вічне (небо)	Тлінне (земля)
Життя-Весна	Смерть-Зима
Бог як духовна субстанція	Соціум як маса, як фізична сила
Серце	Розум
Минуле	Теперішнє
Природа	Людина
Мистецтво (це поезія й література в цілому) і культура (збереження генетичної пам’яті нації, збереження мови, традицій і звичаїв, історії)	Митець (поет) як творець, як носій культури.

Звідси проступає величний (космічного масштабу) образ України, який автор виписує через низку екзистенціальних категорій (численні “межові” ситуації, право людини на вибір, на щастя). Подолання сучасної поетові кризи, що в ній опинилася вся Україна (нація), як і збереження українського етнокультурного простору, можливе, за В. Самійленком, лише за умови навернення до глибинних витоків національної духовної культури й історії. Зокрема, поет гостро ставить питання про збереження рідної мови, про роль поетичного слова (пісні), про плекання фольклорних традицій та звичаїв. У контексті кордоцентризму (“філософії серця”) автор проголошує серце центром, глибиною внутрішнього

духовного світу людини; серце – джерело всіх почуттів і відчуттів у людині; орган, через посередництво якого людина відчуває нерозривний зв'язок із Богом, з Україною, зі своїм народом, із рідною мовою; серце – це ще й “скринька” генетичної пам'яті, джерел української ментальності.

Людина, яка дослухається голосу свого серця (до чого закликає й поет), здатна відчувати красу і стає носієм культури. Відображаючи етнокультурний простір України в контексті інших світових культур, поет розкриває український національний характер, а Т. Шевченка й Лесю Українку проголошує національними поетами, що будуть вічно жити “в серцях свого народу”.

ЛІТЕРАТУРА

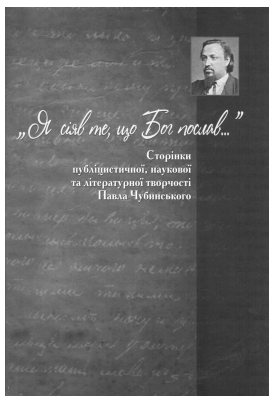
1. *Бабишкін О.* Володимир Самійленко (1864 – 1925) // *Самійленко В.* Твори: У 2 т. – К., 1958. – Т. 1.
2. *Бондар М.* Творчість Володимира Самійленка // *Самійленко В.* Твори. – К., 1990.
3. *Дорошкевич О.* Володимир Іванович Самійленко // *Дорошкевич О.* Реалізм і народність української літератури XIX ст. – К., 1988.
4. *Єфремов С.* Історія українського письменства. – К., 1995.
5. *Мовчан П.* Витоки. Книга роздумів. Частина перша. – К., 2004.
6. *Самійленко В.* Твори: У 2 т. – К., 1958. – Т. 1.

Отримано 11.08. 2008 р.

м. Чернігів

Наші презентації

“Я сів те, що Бог послав...”: Сторінки публіцистичної, наукової та літературної творчості Павла Чубинського / Авт.-упоряд.: Н.В. Зелінська, І.І. Канраль, О.І. Думанська, О.В. Палюх. – Львів: Світ, 2009. – 256 с.

У січні 2009 р. минуло 170 років від дня народження та 125 – від дня смерті Павла Платоновича Чубинського – одного з найвідоміших представників “другого українського Відродження”, який змінив думку світу про українців і українців про себе, автора Державного Гімну України.

За свої короткі 45 років (з яких 7 р. – заслання, 6 р. – тяжка хвороба) він зробив для України стільки, скільки сьогодні, певно, не під силу й науковій установі.

Ця книжка має на меті якнайповніше репрезентувати багатогранну творчість ученого, письменника, громадського діяча. Його праці систематизовано згідно з основними сферами діяльності. Передслово та коментарі до розділів написані так, аби ввести твори XIX ст., в культурний ужиток сучасного читача. Творчість П. Чубинського ненав'язливо, без зайвого пафосу, а конкретно й реально працювала свого часу на національну ідею

і може слугувати на формування її й сьогодні.

Упорядники ж цієї книжки спробували представити творчість ученого в різних її виявах – публіцистичному, науковому, літературному. Усі тексти відтворено з оригінальних видань, які зберігаються у Львівській національній бібліотеці України ім. В. Стефаника, бо кожна нова книжка творів П. Чубинського – це змога ще раз зазирнути в невичерпні глибини українського минулого, наблизитися до витоків національної ментальності.

С.С.